

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2003 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2004—2007

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä toukokuuta 2003 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehysistä vuosille 2004—2007 (VNS 1/2003 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtiovarainministeri Antti Kalliomäki, budjettipäällikkö Tuomas Sukselainen, apulaisbudjettipäällikkö Hannu Mäkinen, finanssineuvos Reino Niinivaara ja budjettineuvos Pekka Saarinen, valtiovarainministeriö
- alue- ja kuntaministeri Hannes Manninen, sisäasiainministeriö
- talousjohtaja Timo Norbäck, puolustusministeriö
- kansliapäällikkö Markku Linna ja taloussuunnittelupäällikkö Matti Väisänen, opetusministeriö
- kansliapäällikkö Jarmo Vaittinen ja talousjohtaja Hannele Laihonen, maa- ja metsätalousministeriö
- talousjohtaja Marja Heikkinen-Jarnola, liikenne- ja viestintäministeriö
- kansliapäällikkö Erkki Virtanen ja neuvotteleva virkamies Tapio Laamanen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- hallitusneuvos Jouko Narikka ja finanssisihteri Arto Salmela, sosiaali- ja terveysministeriö

- työministeri Tarja Filatov, talousjohtaja Jukka Lumenko ja ylijohtaja Harri Skog, työministeriö
- talousjohtaja Oili Hintsala, ympäristöministeriö
- toimistopäällikkö Jarmo Kontulainen, Suomen Pankki
- ennustepäällikkö Pasi Sorjonen, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA
- pääjohtaja Veli-Pekka Saarnivaara, Teknologian tutkimuskeskus TEKES
- johtaja Jukka Pekkarinen, Palkansaajien tutkimuslaitos
- toimitusjohtaja Vesa Vihriälä, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos
- ylijohtaja Reino T. Hjerpe, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
- pääjohtaja Reijo Vihko ja hallintojohtaja Juha Sarkio, Suomen Akatemia
- yksikön päällikkö Martti Kallio, Suomen Kuntaliitto
- pääekonomisti Jaana Kurjenoja, Veronmaksajain Keskusliitto
- pääsihteeri Tapio Markkanen, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
- rehtori Pentti Rauhala, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry.

Kirjallisen lausunnon on toimittanut valtion tiede- ja teknologianeuvosto.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtiontalouden kehysten lähtökohtana on hallitusohjelman finanssipoliittinen linjaus. Kehystä uudistetaan hallitusohjelmassa sovitulla tavalla. Pääosa määrärahoista mitoitetaan koko vaalikautta sitovaan kehykseen. Kehyksen ulkopuolelle jäävät kuitenkin hallitusohjelmassa mainitut menot, joiden mitoituksen on tarkoituksenmukaista antaa vaihdella suhdannekehityksen tai niihin kiinteästi liittyvien tulojen myötä tai joiden sitominen koko vaalikaudeksi ei ole muutoin perusteltua.

Hallitusohjelman mukaisen menosäännön ja vaalikauden kehyksen suuruus on 28,0 mrd. euroa vuonna 2004, 28,3 mrd. euroa vuonna 2005, 28,5 mrd. euroa vuonna 2006 ja vuonna 2007 28,6 mrd. euroa, joka on hallitusohjelman mukainen menojen enimmäismäärä vuonna 2007. Vaalikauden kehys on ilmaistu vuoden 2004 hinta- ja kustannustasossa. Kehys sisältää sekä talousarvio- että lisätalousarvioesitykset.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kehysmenettelyn uudistaminen, menosääntö

Kyseessä on neljäs kerta, kun eduskunta käsittelee talousarviokehymiä. Vuonna 2000 käsittely tapahtui valtioneuvoston tiedonannon pohjalta, vuosina 2001—2002 pääministerin ilmoitukseen perustuen.

Valtiovarainvaliokunta pitää selontekomenettelyä määrärahakehysten käsittelyssä tällä kertaa perusteltuna. Koko kehysmenettelyä on uudistettu perusteellisesti. Myös eduskuntakäsittelyn pohjana oleva kehysasiakirja on aiempaa perusteellisempi. Pääministeri Anneli Jäätteenmäen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti kehyspäätöksen yhteydessä on lisäksi julkaistu arvio valtion tuloista sekä perustelu- muistio arvion kokonaistaloudellisista taustatiedoista ja keskipitkän ajan taloudelliseen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä samoin kuin arviointi valtiontalouden kestävydestä. Vähäisin merkitys ei ole sillä, että kyseessä ovat vaalikauden ensimmäiset määrärahaehykset, joiden yhteydessä tehdään hallitusohjelman pohjalta merkittävimmät linjaukset eri uudistusten toteuttamisesta.

OECD on taannoin arvioidessaan Suomen budjetointijärjestelmää todennut, että kehyksillä ei ole riittävää painoarvoa eikä eduskunnan

osallistumiselle niistä päättämiseen ole löytynyt mielekäästä muotoa. Kehykset eivät OECD:n mukaan Suomessa ole tähän saakka olleet useampi- vuotinen finanssipoliittikan viitekehys siten kuin niiden pitäisi olla. Nyt tehdyllä kehysuudistuksella siirrytään hyvin pitkälle OECD:n suositusten mukaisen finanssipoliittisen säännön asettamiseen sekä aidosti useampi- vuotiseen ja toimintapoliittisia linjauksia sisältävään kehysjärjestelmään.

Kehyspäätöksen yhteydessä hallitus hyväksyi hallitusohjelmassa sovitulla tavalla tarkistetun kehyksen mukaisen menosäännön. Samalla myös lisätalousarvioesitykset sisällytettiin kehyksiin. Suhdanneherkät sekä muut paljolti hallituksen päätöksistä riippumattomasti muuttuvat menot samoin kuin hallinnollisista järjestelyistä tai budjettiteknisistä muutoksista johtuvat menot jätettiin menoperusteiden muutoksia lukuun ottamatta menosäännön ulkopuolelle.

Kehyksen ulkopuolelle jäävien menojen arvioidaan olevan kehyskaudella vuosittain runsaat 9 mrd. euroa. Työllisyyskehityksestä suoraan riippuvien, kehyksen ulkopuolelle jäävien menojen suuruudeksi arvioidaan kehyskaudella noin 4 mrd. euroa.

Valtiovarainvaliokunta pitää kehyspäätöksen peruslähtökohtia oikeina. Menokehys on laadittu vain suhdanteista riippumattomille menoerille, se on määritelty reaalisenä ja varsinaista

menosääntöä täydentää alijäämärajoitus, joka koskee kaikkia menoja suhdanneluonteiset menot mukaan lukien.

Hallituksen esittämää menokehystä voidaan toisaalta pitää perustellusti hyvin tiukkana. Kehys merkitsee valtion menojen lisäystä vuosina 2004—2007 reaalisesti vain 3/4 prosentilla vuodessa. Tämä lisäys on saadun selvityksen mukaan kaikkiaan alle puolet siitä lisäyksestä, jolla muut kuin korkomenot edellisellä vaalikaudella kasvoivat. Kun lisäksi käyttötarkoitukseltaan täsmällisemmin määrittelemättömien menolisäysten määrä on vain 120 miljoonaa euroa, edellyttää menokehyksessä pysyminen paitsi suurta pidättyvyyttä useimmilla hallinnonaloilla myös valmiutta tarpeen vaatiessa kohdentaa menoja uudelleen hallinnonalojen välillä. Mikäli talouden kehitys ei vastaa odotuksia, saattaa finanssipoliittinen liikkumavara useamman vuoden tähtäyksellä olla varsin vähäinen.

Hallituksen poliittista ohjausta kehysuunnitelmien laatimisessa on tarkoitus vahvistaa. Samalla kehysmenettelyn integroimista ministeriöiden toimintasuunnitteluun kehitetään tavoitteena järjestelmä, jossa voimavarojen painopisteitä ministeriöiden sisällä ja niiden välillä voidaan ohjata hallituksen yhteisin päätöksin. Aito, hallituksen yhteisin päätöksin tapahtuva poliittinen ohjaus on valtiovarainvaliokunnan mielestä välttämätöntä uudessa kehysmenettelyssä jo ministeriöiden tasapuolisen kohtelunkin näkökulmasta. Hallinnonalasta riippuen ministeriöiden edellytykset arvioida määräraha-tarpeensa koko kehyskaudelle vaihtelevat. Valiokunta katsoo, että eri hallinnonaloilla on vuosittaisten talousarvioiden yhteydessä tulevaisuudessa kyettävä arvioimaan muun muassa ehdotusten aluepoliittiset vaikutukset.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että esim. liikenne- ja viestintäministeriön osalta uusien kehittämishankkeiden aloittamiseen ei ole kehysten puitteissa mahdollisuuksia. Saadun selvityksen mukaan liikenneväyläpolitiikkaa valmistele- van ministerityöryhmän tehtävänä on tarvittaessa uusia rahoitusmuotoja etsimällä löytää ratkaisuja tähän asiaan.

Myöskään maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla ei esimerkiksi EU:n maatalousuudistuksen eikä artikla 141 -neuvottelujen lopputuloksen vaikutuksia ole voitu ottaa kehyksessä huomioon.

Valtiovarainvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että vuosille 2004—2007 esitetyissä kehyksissä arvonlisäveromenot on sisällytetty hallinnonalojen kehyksiin ja menosäännön piiriin. Eräillä hallinnonaloilla, esim. liikenne- ja viestintäministeriön ja puolustusministeriön hallinnonaloilla tämä saattaa aiheuttaa ongelmia. Arvonlisäveromenojen sisältyminen menosääntöön muuttaa päätöksentekoperusteita oleellisesti, kun oman työn hinta on arvonlisäveroton, mutta ulkopuolelta ostettujen palvelujen hintaan lisätään arvonlisäveron osuus. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että omaa työtä joudutaan suosimaan palvelujen ostamisen sijasta sellaisissakin tapauksissa, joissa jälkimmäinen olisi taloudellisesti perusteltua.

Kehyspäätöksen mukaan kulttuurin rahoitukseen on osoitettavissa lisämäärärahoja hyvin vähäisessä määrin. Tämä johtaa kestävämpään tilanteeseen tieteen, liikunnan, taiteen ja nuorisotyön rahoituksessa ja estää erityisesti taiteen tärkeiden kehittämishankkeiden toteuttamisen.

Veikkausvoittovarojen jakoa koskevan ns. jakosuhdelain säännösten mukaan kirjastojen valtionosuudet siirretään asteittain yleisestä budjetista rahoitettavaksi. Hallitusohjelman mukaan jakosuhdelaki otetaan käyttöön vuonna 2004 ja samalla turvataan taiteen ja tieteen rahoitustarpeet. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että laki mahdollistaa siirtämisen nopeammassakin aikataulussa — vaikka kokonaan seuraavassa talousarviossa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus jatkotoimillaan korjaa rahoitusvajetta niin, että hallitusohjelman toteutuminen myös kulttuurin osalta turvataan.

Talouskehitys ja finanssipolitiikka

Kehyspäätökseen liittyy siis ensimmäistä kertaa myös arvio valtion tuloista erillisine perustelu- muistioineen. Valiokunta pitää tällaista rakennetta hyvänä, sillä se antaa mahdollisuuden

arvioida hallitusohjelmaa ja siihen liittyvää kehyspääöstä kokonaisvaltaisesti. Tulopuolta koskevat, vaalikaudeksi tehdyt linjaukset ovat myös omiaan ylläpitämään tai lisäämään luottamusta talouspolitiikan jatkuvuuteen.

Hallituksen finanssipoliittinen linja tähtää siihen, että valtiontalous pysyy vahvana ja että se on vaalikauden lopulla tavanomaisen talouskasvun oloissa tasapainossa. Tämä edellyttää ennen kaikkea onnistumista työllisyyden hoidossa, julkisen talouden tehokkuutta sekä suotuisaa kansainvälistä talouskehitystä. Keskeisenä keinona on menosääntöön perustuva tiukka menojen hallinta sekä valtion velan suhteellisen osuuden pienentäminen. Hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä toteutetaan kehysten sallimissa rajoissa. Menokehysten ulkopuolelle jäävien automaattisten vakauttajien toimintaa ei kuitenkaan estetä, ellei menosääntöön kirjattu alijäämärajoite ole vaarassa ylittyä. Jos valtiontalouden alijäämä uhkaa muodostua suuremmaksi kuin sovittu 2,75 prosenttia bruttokansantuotteesta, hallitus esittää viipymättä tarvittavat menojen vähentämistoimenpiteet ja muut toimenpiteet ylityksen välttämiseksi. Toimenpiteiden keskinäistä etusijaisuutta ei ole päätetty valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkaan vielä tarkemmin.

Valiokunta pitää selonteon finanssi- ja talouspolitiikan peruslinjauksia vallitsevaan ja nähtävissä olevaan talous- ja suhdannekehitykseen nähden oikeina. Myös kuluvaan vuoteen ajoitetut toimenpiteet, kotimaista kulutusta ylläpitävät veronalennukset ja työllistymistä tukevat lisäykset määrärahoihin ovat perusteltuja. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota kansainvälisessä taloudessa oleviin suuriin epävarmuustekijöihin. Vallitsevaa kansainvälistä talouskehitystä on pidetty valiokunnan asiantuntijakuulemisessa poikkeuksellisen heikkona. Kaikki keskeiset talousalueet ovat lamassa samanaikaisesti, eikä maailmantalouden kasvun vauhdittajia ole näkyvissä. Tämä antaa aiheen varautua myös siihen, että heikon talouskasvun kausi pitkittyy yhä.

Valiokunta pitää kehukseen liittyvää alijäämärajoitusta hyvin perusteltuna. Se pakottaa ryhtymään tasapainoa korjaaviin toimenpitei-

siin silloinkin, kun alijäämien kasvu perustuu muuhunkin kuin päätösperäiseen menojen lisäämiseen, esimerkiksi silloin, kun taustalla on pitkittynyt talouden heikkous tai ylisuuret veronalennukset. Valiokunta katsoo, että alijäämän korjaamiseksi on tarvittaessa voitava myös tulopuolella tehdä ratkaisuja.

Alijäämärajoitteen vuosikohtaisuus on sen sijaan seikka, jonka tarkoituksenmukaisuutta voidaan valiokunnan mielestä vielä pohtia. Vaalikaudeksi asetettu alijäämätavoite, menosääntö sekä vakaus- ja kasvusopimuksen vuotuinen alijäämäraja yhdessä voisivat riittää ylläpitämään tarvittavaa kurinalaisuutta talouspolitiikassa. Liian tiukaksi asetettu vuotuinen alijäämäraja voi rajoittaa tarpeettomasti suhdanteiden tasausta silloinkin, kun se olisi perusteltua.

Myös menosääntö voi olla suhdannepoliittisesti ongelmallinen, kun talouden liikkumavara on sovittu käytettäväksi yksinomaan veronalennuksiin. Samalla kaikkein pienituloisin väestönosa jää helposti vaille veronalennusten tuomaa etua, jolloin sen suhteellinen köyhyys lisääntyy. Muun muassa nämä huomioid antavat valiokunnan mielestä aiheita tarkastella menosääntöön ehtoja ja alijäämärajoitusta jatkossa vielä tarkemmin.

Asiantuntijakuulemisessa on heikon kansainvälisen talouskehityksen rinnalla todettu kotimaisen talouden vahva pohja. Valiokunta yhtyy tältä osin kehyspääöksessä esitettyihin arvioihin ja korostaa työllisyyden hoidon ja julkisen talouden kestävyuden merkitystä toistaiseksi viireänä säilyneen kotimaisen kysynnän ylläpitämiseksi.

Tuloarviot ja budjettitalouden tasapaino

Valtiontalouden tulo- ja tasapainoarvio perustuu hallituksen menolinjauksiin ja hallitusohjelmassa sovittuihin veronkevennyksiin, yhteensä 1,12 miljardiin euroon vuosina 2003 ja 2004. Suurimmat kevennykset aiotaan kohdistaa ansiotulojen verotukseen, ja siitä aiheutuva verotulojen menetys on tarkoitus korvata kunnille täysimääräisesti. Samalla verotuksen rakennetta kehitetään työllisyyttä tukevalla ja yrittä-

juyttä edistävällä tavalla. Huomiota kiinnitetään myös Suomen verojärjestelmän kansainväliseen kilpailukykyyn. Valiokunta tukee näitä ratkaisuja ja pitää tärkeänä työn verotuksen keventämistä. Valiokunta kiirehtii lisäksi matalapalkkaiseen työhön kohdistuvien välillisten työvoimakustannusten keventämistä koskevan selvityksen teettämistä, jotta johtopäätökset ja tarvittavat toimenpiteet voidaan tehdä viipymättä. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota tuloverotusta ja tulonsiirtoja koskevissa ratkaisuissa työllisyys- ja kulutusmahdollisuuksien ohella myös siihen, että ratkaisut kohdentuvat oikeudenmukaisesti eri tulonsaajaryhmien kesken.

Budjettikauden kaikkien tulojen ja verotulojen arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin 2 prosenttia vuodessa. Kehyspäätöksessä on otettu huomioon mm. valmisteverojen ja autoveron oletettu alenema. Myös yritysverotottojen oletetaan alenevan verokilpailun aiheuttaman paineen vuoksi kehyskauden aikana lähes puoli prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valiokunta pitää näitä arvioita perusteltuna, joskin varsin kaavamaisena lähtökohtana. Ennusteeseen sisältyy monia epävarmuustekijöitä aina siitä alkaen, millainen on esimerkiksi alkoholin tuonnin kasvu tulevina vuosina. Ongelmana on kuitenkin se, ettei keskeisiä pääoma- ja yritysverotusta koskevia ratkaisuja ole vielä tehty. Näiden muutosten vaikutuksia verotuloihin ja talouden dynamiikkaan yleisemmin ei voida siten arvioida perustellusti vielä nyt. Epätietoisuus tulevista ratkaisuista on jo sinällään taloudellista toimintaa häiritsevä tekijä. Sen vuoksi ratkaisujen sisällöstä ja voimaantulosta pitäisi sopia mahdollisimman pian, jolloin myös kehysten tulopuolen perusteita voitaisiin tarkentaa. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että veropohjaa voitaisiin katkaista myös energia- ja ympäristöverotusta tarkistamalla.

Valtion omistamien osakkeiden myyntitulot on arvioitu kehysissä kaavamaisesti tapaan 420 miljoonaksi euroksi vuosittain. Jos vuotuiset osakkeiden myyntitulot ylittävät 500 miljoonaa euroa, ylittävästä osasta voidaan kuitenkin kehysten estämättä käyttää harkinnan mukaan

enintään 10 prosenttia kertaluonteisiin menoihin. Näin syntyvän liikkumavaran riittävyys on kuitenkin valiokunnan mielestä kyseenalainen. Erikseen tulisi lisäksi pohtia sitä, missä määrin infrastruktuurin ja tutkimus- ja kehitystoiminnan kehittämismahdollisuuksia on ylipäänsä järkevää sitoa valtion omaisuuden myyntiin.

Peruspalvelubudjetti ja valtionosuudet

Kehyspäätökseen sisältyvillä määrärahalisäyksillä pyritään turvaamaan hyvinvointipalvelujen järjestäminen ja varautumaan erityisesti tuleviin sosiaali- ja terveydenhuollon haasteisiin. Kuntien valtionapuihin osoitetut määrärahat lisääntyvät kehyskaudella noin 550 miljoonalla eurola vuoteen 2003 verrattuna. Lisäksi valtionapuihin on tehty 370 miljoonan euron lisäys, jolla kompensoidaan ansiotulojen veronkevennyksen vaikutukset kuntatalouteen. Valtionosuuksiin tehdään indeksikorotus, joka on 75 prosenttia täysimääräisestä korotuksesta. Kehyskauden aikana sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet lisääntyvät asteittain yhteensä 422 miljoonaa euroa. Opetusministeriön hallinnonalan rahoitukseen osoitetusta kehylisäyksestä kuuluu peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin runsaat 120 miljoonaa euroa.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että peruspalveluiden rahoitus on nostettu esille määrärahakehysissä ja että niihin suunnataan lisää voimavaroja. On myös erittäin tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia lisätään, sillä palveluiden järjestäminen aiheuttaa lähitulevaisuudessa yhteiskunnalle mittavia haasteita mm. väestön ikääntymisen vuoksi.

Nyt tehdyistä lisäyksistä huolimatta määrärahakehys on odotettavissa oleviin haasteisiin nähden tiukka. Myös kuntien rahoitustilanne säilyy erittäin vaikeana, sillä arvioiden mukaan kuntien talous tulee olemaan alijäämäinen koko kehyskauden ajan. Kansalliseen terveydenhuoltohankkeeseen ja sosiaalialan kehittämishankkeeseen sisältyvien tavoitteiden toteutuminen edellyttää kuitenkin, että myös kunnat tekevät lisäpanostuksia hyvinvointipalveluiden parantamiseen. Taloudelliset voimavarat huomioon

ottaen onkin välttämätöntä, että palvelurakenteita ja toimintatapoja kehitetään ja että palvelutuotannon tehokkuutta ja tuottavuutta edelleen parannetaan. Etenkin terveydenhuollon lähipalveluiden järjestämisessä on tärkeää kehittää seutukunnallista yhteistyötä ja kuntarajat ylittäviä ratkaisuja. Erilaisten paikallisten olosuhteiden vuoksi palvelurakenne ei voi kuitenkaan olla samanlainen kaikkialla maassa. Rakennerratkaisuista huolimatta on huolehdittava joka tapauksessa siitä, että palvelut voidaan järjestää tasavertaisina kaikille kansalaisille.

Valiokunta on useissa yhteyksissä kiinnittänyt huomiota siihen, että Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa käytetään valtion talousarvion yleiskatteeksi. Valiokunta pitää yksinoikeudella toimivia arpajaisten järjestäjiä koskevan yhdenmukaisen kohtelun vuoksi tärkeänä, että tulevalla kehyskaudella palataan tilanteeseen, jossa tuottoa käytetään RAY:n varsinaisen toiminnan periaatteiden mukaisesti ainoastaan sosiaali- ja kansanterveysalan järjestöjen tukemiseen.

Hallitusohjelman mukaan tarkoituksena on laatia hallituskauden kattava valtion ja kuntien välinen peruspalveluohjelma sekä siihen liittyvä vuosittainen peruspalvelubudjetti. Peruspalveluohjelmassa arvioidaan kuntien tehtävistä ja muista velvoitteista aiheutuvat menot ja tulot kuntaryhmittäin sekä toimenpiteet niiden tasapainottamiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että peruspalvelubudjettia laadittaessa kiinnitetään huomiota kuntien rahoituspohjaan ja kuntatalouden alijäämäisyyteen. Valiokunta katsoo myös, että peruspalvelubudjetin laadinnassa on otettava huomioon myös yksittäisten kuntien erityistarpeet ja -olosuhteet.

Valtionosuuksiin on viime vuosina tehty vain puolet kustannustason nousun edellyttämästä indeksitarkistuksesta. Eduskunta on useissa eri yhteyksissä edellyttänyt, että valtionosuuksien indeksikorotukset on toteutettava täysimääräisenä. Nyt toteutettu ratkaisu on myönteinen muutos viime vuosina noudatettuun käytäntöön verrattuna, joskin täysi korotus olisi ollut tärkeä valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon säilyttämiseksi.

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmää on tarkoitus kehittää. Samalla myös sektorikohtaisia valtionosuuksia on tarkoitus yhtenäistää ja selkeyttää. Tehdyistä korotuksista huolimatta sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosentti (28,06 %) on huomattavasti alhaisempi kuin esimerkiksi opetus- ja kulttuuritoimen (57 %) valtionosuusjärjestelmässä. Valiokunta pitää valtionosuusjärjestelmän kehittämistä tarkoituksenmukaisena ja tärkeänä. Valiokunta ei kuitenkaan hyväksy sitä, että valtionosuuksien yhtenäistäminen johtaa opetustoimen valtionosuuksien pienenemiseen.

Hallitusohjelman mukaan kuntien yhteisövero-osuus säilytetään nykytasolla, kunnes kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisarviointi on valmistunut. Arviointi on tarkoitus laatia vuoteen 2005 mennessä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että asiaa selvitetään ja että selvitystyö viedään päätökseen sovitussa aikataulussa. Valiokunnan mielestä kuntien jako-osuuksien muuttaminen edellyttää, että uudella järjestelmällä voidaan kuntia tasapuolisesti kohdellen tuoda selkeitä parannuksia nykyjärjestelmään.

Laskennallisiin valtionosuuksiin siirtyminen ja normiohjauksesta luopuminen ovat olleet tietoisia ratkaisuja, joilla on mm. vahvistettu kunnallista itsehallintoa. Kuntien rahoituspohjan heikentyessä palvelujen laatua ja määrää koskevat kuntakohtaiset erot ovat kuitenkin kasvaneet. Informaatio-ohjauksella ei aina voida vaikuttaa valtionosuuksien tosiasialliseen kohdentumiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtionosuuksien kohdentumiseen liittyvää seuranta- ja tehostetaan ja että tarvittaessa otetaan käyttöön tarpeellisia valvonta- ja ohjauskeinoja. Samalla on kuitenkin pidettävä huolta siitä, että kuntien mahdollisuuksia palvelujen tarkoituksenmukaiseen ja tehokkaaseen järjestämiseen ei heikennetä.

Työllisyysohjelma

Hallituksen talouspolitiikan tärkein tavoite on työllisyyden lisääminen vähintään 100 000 hen-

gellä vaalikauden loppuun mennessä. Tavoite on vaativa, koska maailmantalouden ja myös euroalueen talousnäkymät ovat tavanomaista heikkommat ja epävarmuus saattaa jatkua vielä useita vuosia.

Kehyskauden ensimmäisinä vuosina aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteitä lisätään voimakkaasti. Työllisyydenhoitoon osoitettavien määrärahojen taso laskee kehyskauden loppua kohden, koska työttömyyden ennustetaan laskevan ja määrärahararpeen vastaavasti vähenevän. Työttömyysturvamenot ovat menosäännön ulkopuolella, ja ne voivat joustaa työttömyystilanteen mukaan. Valiokunnan mielestä työllisyyden hoitoon osoitettujen määrärahojen supistuva kehitys voi osoittautua ongelmalliseksi, mikäli työllisyyden paraneminen on ennustettua hitaampaa.

Hallitusohjelman mukaisesti tarkoituksena on käynnistää poikkihallinnollinen työllisyysohjelma, jonka keskeinen osa on työllisyyden hoidosta vastaavien viranomaisten alueellisen yhteistyön kehittäminen. Työllisyysohjelman painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä.

Hallitusohjelmassa on päätetty työllisyysohjelman lisäksi kolmesta muusta poikkihallinnollisesta politiikkaohjelmasta. Ohjelmille ei ole osoitettu erillistä määrärahaa, vaan ohjelmien toteuttamiseen tarvittavat määrärahat sisältyvät kehykseen. Ohjelmien rahoituksen yksityiskohtainen jakaantuminen eri määrärahamoenteille on tarkoitus vahvistaa vasta vuoden 2004 talousarvioesityksessä. Valiokunnalla ei näin ollen ole tässä vaiheessa mahdollisuutta arvioida politiikkaohjelmille suunnattavien määrärahojen riittävyttä, kohdentumista ja käyttöä.

Valiokunta pitää kuitenkin politiikkaohjelmien käynnistämistä erittäin myönteisenä ja perusteltuna uudistuksena. Ohjelmat ovat luonteeltaan toiminnallisia ohjelmia, ja niiden toteuttaminen edellyttää taloudellisia resursseja sekä selkeää poikkihallinnollista yhteistyötä eri ministeriöiden välillä. Valiokunta katsoo, että ohjelmien toimeenpanoon tarkoitettujen määrärahojen kohdentamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota ohjelmien kustannustehokkaa-

seen ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen. Ministeriökohtainen reviiarijattelu ei saa muodostua esteeksi toimintojen järkevälle toteuttamiselle.

Valiokunta kiinnittää vielä huomiota siihen, että työllisyysmäärärahoja tulisi suunnata nykyistä enemmän ympäristötöihin. Ympäristötöillä on selkeä työllistävä vaikutus, ja käynnistämistä odottavia hankkeita on runsaasti eri puolilla maata. Esimerkiksi käytöstä pois jäävien kunnallisten kaatopaikkojen kunnostaminen on erittäin mittava lähivuosien ongelma, jonka asianmukainen hoitaminen voi olla huonossa taloudellisessa asemassa oleville kunnille ylivoimainen tehtävä.

Työllisyysmäärärahojen riittävyyden kannalta valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että työkykynsä pysyvästi menettäneet henkilöt ohjataan työkyvyttömyyseläkkeelle tai muiden tukijärjestelmien piiriin.

Tutkimus- ja kehitystyö

Suomessa tieteellinen tutkimus nähtiin 1990-luvulla merkittäväksi osaksi rakennettaessa tietoon ja osaamiseen perustuvaa yhteiskuntaa. Valtio panosti tutkimukseen erityisesti vuosina 1997—1999 toteutetun tutkimusrahoituksen lisäysohjelman avulla. Tehdyt selvitykset osoittavat, että oikein kohdenneet julkiset tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit lisäävät yksityisen sektorin tutkimuspanosta, nopeuttavat talouden kasvua ja parantavat elinkeinoelämän kilpailukykyä. Suomalainen tiedejärjestelmä on ollut kansainvälisestikin vertaillen tuloksekasta ja kilpailukykyistä.

Valiokunta painottaa sitä, että myös pk-yritysten tuotekehityshankkeet edellyttävät osamisperustasta huolehtimista. Tutkimusrahoitusta tulee kehittää kokonaisuutena siten, että panostukset koulutukseen, perustutkimukseen, soveltavaan tutkimukseen, tuotekehitykseen ja kansainvälistymiseen ovat tasapainossa. Tämä edellyttää muun muassa yliopistojen perusrahoituksen sekä Suomen Akatemian ja Tekesin tutkimusrahoituksen turvaamista.

VaVM 9/2003 vp — VNS 1/2003 vp

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto on suositannut vuosien 2003—2007 tutkimusrahoituksen kasvuksi yhteensä 300 miljoonaa euroa. Kehyspäätöksessä tutkimusrahoituksen lisäykset ovat noin 82 prosenttia tiede- ja teknologianeuvoston suosituksesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että lisäpanostusten tasoa tarkastellaan hallituskauden aikana niin, että tutkimusrahoitusta voidaan edelleen vahvistaa. Valtion tulee johdonmukaisesti hoitaa julkisen rahoituksen osuus niin, että Suomi voi tulevaisuudessakin

olla maailman kärjessä tutkimuksen ja innovaatioiden alueella.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta päättää lähettää tämän mietinnön valtioneuvostolle tiedoksi ja tarpeellisia toimenpiteitä varten.

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Olavi Ala-Nissilä /kesk
vpj. Matti Ahde /sd (osittain)
jäs. Eva Biaudet /r
Jyri Häkämies /kok
Markku Koski /kesk
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Mika Lintilä /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Pirkko Peltomo /sd

Iivo Polvi /vas
Virpa Puisto /sd
Matti Saarinen /sd
Kimmo Sasi /kok
Anni Sinnemäki /vihr
Irja Tulonen /kok
Kari Uotila /vas
Jukka Vihriälä /kesk
vjäs. Arto Bryggare /sd (osittain)
Timo Kalli /kesk
Maija Rask /sd.

Valiokunnan sihteereinä jaostokäsittelyissä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja
valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila
valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Perusarvionne hallituksen menokehyksistä on, että ne eivät kelpaa. Niiden mitoituslähtökohta on väärä ja tulos on eriarvoisuutta lisäävä. Hallitus hylkää kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat. Siksi tarvitaan valmistelua uudelta pohjalta. Tämän mukaisesti tässä vastalauseessa otamme kantaa eräisiin keskeisiin kysymyksiin. Se, että vastalauseessa puutomme vain joihinkin mietinnön kohtiin, ei tarkoita sitä, että muilta osin hyväksyisimme siihen sisältyvät lukuisat eri kohdat.

Kehysmenettelyn uudistaminen, menosääntö**Talousohjelma ja finanssipolitiikka**

Valiokunnan enemmistö on päätenyt antamaan tukensa kehysmenettelyn uudistamiselle ja menosäännölle. Menosääntöä täydentää vielä valtiontalouden alijäämää koskeva sääntö, jonka mukaan "valtiontalouden alijäämä ei kansantalouden tilinpidon käsittein saa edes heikon talousohjelman oloissa ylittää 2,75 prosenttia bruttokansantuotteesta" ja "jos alijäämä uhkaa ennusteiden valossa muodostua tätä suuremmaksi, hallitus esittää viipymättä tarvittavat menojen vähentämistoimenpiteet ja muut toimenpiteet ylityksen välttämiseksi".

Käsityksemme mukaan on sinänsä perusteltua kehittää kehysmenettelyä. On esimerkiksi tärkeää kehittää kehysmenettelyä niin, että painopistemuutokset voidaan toteuttaa ja että hallintorajat ylittävien hankkeiden rahoitus turvataan.

Sen sijaan emme ole voineet yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan sen antaessa tukensa vaalikauden kattavalle menosäännölle ja sitä täydentävälle alijäämärajoittelelle. Ne ovat heikosti perusteltuja.

Emme kiistä tarvetta tarkastella menojen kehitystä kehysmenettelyn avulla. Sen sijaan pi-

dämme mahdollisena hallituksen päättämällä tavalla sitoutua tiukasti neljäksi vuodeksi menosääntöön ja alijäämärajoitukseen.

Sääntö lukitsee valtion menot koko vaalikaudeksi muutamia suhdanneluonteisia eriä lukuun ottamatta, ja kehyksiin luetaan ohjelman mukaan myös kaikki lisätalousarviot. Näin syntyvä menosääntö on sekä taloudellisesti että poliittisesti hyvin ahdas, minkä valiokunnan enemmistö toki myöntää. Ei kuitenkaan ole viisasta hallituksen tapaan sitoutua vuosiksi tiukasti tällä tavoin muotoiltuun menosääntöön ja alijäämärajoitukseen, kun Suomen talous on hyvin avoin ja suhdanneherkkä.

Tiukan menosäännön poliittinen seuraus on se, että hallitusohjelman vielä täsmentämättömiä ja selvitettäviä lupauksia ei käytännössä voida toteuttaa. Mikäli hallitusohjelman tavoite ei mahdu näihin puitteisiin, se jää toteuttamatta. Tästä syystä jokainen lupaus, joka jää kehysten ulkopuolelle, on jo alkulähtökohdiltaan katteeton.

Toinen seuraus voi olla se, että kerran väärin arvioitua ja vakaushjelmaan kirjattua suhdannepoliittista liikkumavaraa ei voida hevin arvioida uudelleen, ei ainakaan ilman huomattavaa uskottavuuden menetystä. Väärin perustein muotoiltu sääntö ja hallituksen alijäämärajoite johtavat pahimmillaan siihen, että ryhdytään leikkaamaan sosiaaliturvaa ja palveluja suhdanteiden kannalta aivan väärässä tilanteessa. Valiokunnan mietinnössä esille tuleva ja hallituksen linjasta poikkeava näkemys, että alijäämän vähentämiseksi voitaisiin käyttää myös tulopuolen ratkaisuja, on samoin suhdannenäkökulmasta ongelmallinen: veroja kiristettäisiin aivan väärään aikaan. Hallitus on rakentanut talouspolitiikkaansa laskukautta syventävän puolautomaattisen epävakauttajan.

Kaikkia euroa käyttäviä maita koskee talous- ja rahaliiton kasvu- ja vakaussopimuksen määrittelmä liiallisista alijäämistä. Perusteita muun, tätä tiukemman säännön omaksumiselle Suo-

messä ei ole, ellei hallitus sitten tietoisesti tähtää nimenomaan kansalaisille tärkeän palveluita ja tulonsiirroista koostuvan julkisen sektorin pienentämiseen ja näin syntyvän liikkumavaran ohjaamiseen veronkevennyksiin.

Tuloarviot ja budjettitalouden tasapaino

Emme ole hyväksyneet hallituksen linjaa, johon kuului suurituloisia suosivien ylimääräisten veronkevennysten toteuttaminen tämän vuoden heinäkuusta lukien, kun kaiken lisäksi samanaikaisesti etuustuloja saavat jätettiin ostovoiman lisäyksen ulkopuolelle. Pieniä ja keskisuuria eläkkeitä saavat joutuvat odottamaan vuoteen 2006 saadakseen kansaneläkkeeseen tasokorotuksen ja siihen liittyvän eläketulovähennyksen korotuksen. Myös työttömät ja pieniä äitiyspäivärahoja saavat jäävät tämän hyödyn ulkopuolelle. Näin ollen emme myöskään ole yhtyneet valiokunnan enemmistön kantaan sen tukiessa hallituksen verolinjaa.

Hallitus ja sitä tukeva valiokunnan enemmistö hylkää köyhät luopuen köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnasta.

On todella tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että tuloverotusta ja tulonsiirtoja koskevissa ratkaisuissa kohdellaan oikeudenmukaisesti eri tulonsaajaryhmiä, mikä edellyttää kaikkein vaikeimmassa olevien aseman välitöntä kohentamista.

Valiokunta on ottanut esille mahdollisuuden, että veropohjaa voitaisiin kattaa myös energia- ja ympäristöverotuksella. Tähän on kuitenkin huomautettava, että ympäristöverotuksen ensisijaisena tavoitteena tulee olla käyttäytymisen ohjaaminen, jolloin parhaimmillaan sellainen vero ei juuri lisäisi verotuottoja, mutta oleellisesti muuttaisi kehitystä kestäväan suuntaan. Ellei ympäristöperusteiseksi sanotulla verolla ole käyttäytymistä ohjaavaa vaikutusta, joudutaan sitä entistä tarkemmin arvioimaan muista näkökohdista, kuten sen sosiaalisten tai alueellisten vaikutusten näkökulmasta. On myös tarpeen huolehtia siitä, että koko EU:n alueella voidaan toteuttaa tehoavaa ympäristöverotusta.

Peruspalvelubudjetti ja valtionosuudet

Hallituksen valmisteleva määrärahakehitys on odotettavissa oleviin haasteisiin nähden äärimmäisen tiukka, ja kuntien rahoitustilanne muodostuu kestävämmäksi. Kuntasektorin neljän vuoden kumulatiivinen alijäämä nousee lähes 1,7 miljardiin euroon. Kansallisen terveydenhuoltohankkeen ja sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteiden toteuttaminen edellyttää kuitenkin kunnilta lisäpanostusta. Muussa tapauksessa leikkausjonot pitkittyvät ja terveydenhuollon henkilökunta uupuu.

Kuntien talousahdinko vaikeuttaa myös tasokkaan koulutuksen antamista ja johtaa päivähoidon tason laskuun, mikäli näistä menoista joudutaan tinkimään kansallisen terveydenhuoltohankkeen kuntaosuuden turvaamiseksi.

Työllisyysohjelma

Pidimme huonona sitä, että vuoden 2003 kevään lisätalousarvio ei sisältänyt oleellista panostusta heikkenevään työllisyystilanteeseen. Vaadimmekin siinä yhteydessä hallitukselta pikaisia toimia kriisipaikkakuntien auttamiseksi ja toista kattavan työttömyyden torjuntaohjelman sisältävää lisätalousarviota.

Tämä vaatimus on edelleen voimassa, mutta tämän selonteon yhteydessä emme toista lisätalousarvion yhteydessä tekemiämme ponsia.

Eräät muut kysymykset

Olemme yhtyneet niihin eräisiin valiokunnan mietinnössä esiin nostettuihin sektorikohtaisiin ongelmiin mm. kulttuurin ja tieteellisen tutkimuksen sekä liikenne- ja viestintäministeriön kehittämishankkeiden osalta. Joukkoliikenteen määrärahat on mitoitettu niukoiksi. Tulevina vuosina esimerkiksi jouduttaisiin hallituksen laatimilla kehyksillä supistamaan liikenteen os-
toja noin 10 prosenttia.

Köyhyys ja syrjäytyminen

Ylimääräisten veronkevennysten asemasta olisi ollut perusteltua kohdennetuin toimin tukea kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia. Halli-

tus keskittyy nyt veronalennuksiin, joilla ei hel-
poteta vaikeimmassa asemassa olevia.

Vaikka työllistyminen on tärkeää köyhyyden
torjunnassa, se ei yksin riitä. Sitä paitsi hallituk-
sen asettama 100 000 työllisen lisäys saattaa
osoittautua vaikeasti saavutettavaksi talouskehi-
tyksen suurien epävarmuuksien vuoksi. Pienim-
pien etuuksien korottamisella on edelleenkin tär-
keä osa köyhyysongelman voittamisessa.

Vasemmistoliitto haluaa, että myös toimeen-
tulotukea saavat lapsiperheet hyötyvät lapsi-
lisien korotuksista. Lisäksi toimeentulotuen ja
asumistuen yhteensovittamisen 7 prosentin oma-
vastuu vaikeuttaa vaikeimmassa asemassa ole-
vien asemaa, ja siksi vasemmistoliitto esittää sen
poistamista.

Opiskelijoiden asumislisän saaminen ympäri-
vuotiseksi on ratkaisu moneen ongelmaan. Kor-
jaamalla opiskelijan taloustilannetta nopeute-
taan opintojen loppuunsaattamista. Kuntien toi-
meentulotukimenot vähenevät tällä uudistuksel-
la. Myös opintorahaan tarvitaan tasokorotus.

Kansaneläkkeeseen tarvitaan tasokorotus vä-
littömästi. Hallituksen täksi vuodeksi esittämä
veroalennus ei näitä eläkeläisiä koske.

Pienimpiä äitiyspäivärahoja ja yhdistelmä-
tukea vasemmistoliitto haluaa myös korottaa
osana köyhyydenvastaista ohjelmaa.

Vähintä, mitä hallitus olisi voinut tehdä, olisi
aientaa kansaneläkkeen tasokorotus ensi vuoden
alkuun ja tehdä tasokorotus myös työttömyys-
turvan peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen.

Puolustusmenojen kasvattaminen

Puolustusministeriön toimintamenoihin hallitus
on sisällyttänyt — viitaten tällöin turvallisuus-
ja puolustuspoliittisen selonteon kuvatekstiin —
arvioidun hintakorjauksen 19,5 miljoonaa eu-
roa. Emme pidä tällaista puolustusmenojen nou-
sua automatiikkaa perusteltuna varsinkaan, kun
muilla hallinnonaloilla edellytetään niukkuutta.

Eurooppa-valmistelukunnassa valmistuneen
EU:n perussäännön ("perustuslain") luonnoksen
yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan to-
teuttamista koskeviin erityismääräyksiin sisäl-

tyy kohta, jonka mukaan "jäsenvaltiot sitoutuvat
asteittain parantamaan sotilaallisia voimavaro-
jaan". Tämä kohta ei kuitenkaan saa merkitä
puolustusmäärärahojen lisäämistä. Huomautam-
me myös, että valtiontalouden kannalta laaja
asevelvollisuusarmeija on näennäisesti edullin-
nen, kun tällöin ei oteta huomioon niitä tulon-
menetyksiä, joita palveluajasta aiheutuu asian-
omaisille, eikä edes niitä verotuloja, joita näistä
tuloista jää samaten saamatta. Tämän lisäksi ase-
velvollisuus lykkää opintoja ja työelämään tu-
loa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta ei hyväksy menokehysten pe-
rusteena olevaa menosääntöä ja halli-
tuksen asettamaa alijäämärajoitusta.*
2. *Eduskunta toteaa, että kuntien on vai-
kea ehdotetuissa puitteissa suoriutua
omasta osuudestaan kansallisen tervey-
denhuoltohankkeen ja sosiaalialan ke-
hittämishankkeen tavoitteista, ja edel-
lyttää hallituksen huolehtivan siitä, että
kunnilla on siihen riittävät voimavarat.*
3. *Eduskunta toteaa, että hallituksen suuri-
tuloisia suosiva linja unohtaa köyhyyden
ja syrjäytymisen ongelmat, ja edellyttää,
että tältä osin menokehykset laaditaan
uudestaan ottaen huomioon tarpeet pa-
rantaa kaikkein vaikeimmassa asemassa
olevien tilannetta ja tukea hyvätuloisille
suunnattuja verohelpotuksia tehokkaam-
min kotimaista kulutuskysyntää.*
4. *Eduskunta ei hyväksy puolustusminis-
teriön toimintamenojen 19,5 miljoonan
euron hintakorjausta ja edellyttää, että li-
säys poistetaan menokehyksistä.*

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2003

Iivo Polvi /vas
Kari Uotila /vas

VASTALAUSE 2

Perustelut

Valiokunnan linjaus vuosien 2004—2007 uudistettuihin menokehyksiin on päälinjoiltaan oikea. Uudistettuja menokehyksiä valmisteltaessa lähtökohdaksi on otettu hallitusohjelman sisältämät finanssipoliittiset linjaukset. Hallituksen tärkein tavoite on saavuttaa 100 000 henkilön lisäys työllisyydessä vaalikauden aikana. Hallitusohjelman mukaan valtiontalouden tasapaino on mahdollista saavuttaa vaalikauden loppuun mennessä, mikäli työllisyys kehittyy tavoitteen mukaisesti ja hallitus noudattaa linjaamaansa menosääntöä. Ikääntymiseen hallitus pyrkii varautumaan varmistamalla valtion velan bruttokansantuoteosuuden alentumisen vaalikauden aikana.

Uudistettuja valtiontalouden menokehyksiä on tarkasteltava hallitusohjelmassa linjattuja tavoitteita vasten. Tässä suhteessa kehysseleonteke on pettymys, sillä siinä todetaan suoraan, että "hallitusohjelmassa yksilöidyt toimenpiteet eivät ole riittäviä, jotta työllisyyttä ja valtiontalouden tasapainoa koskevat hallituksen tavoitteet toteutuisivat." Kokonaisuudessaan hallituksella ei ole ollut rohkeutta tehdä sellaisia uudistuksia, jotka olisivat mahdollistaneet sen itselleen asettamien tavoitteiden toteuttamisen.

Hallitus on sitoutunut korkeintaan 1,12 miljardin euron menonlisäyksiin hallituskauden aikana. Tiukka menopoliittinen linjaus on hallituksen talouspolitiikan uskottavuuden kulmakivi. Hallituksen menosääntö on hyvä ja toimiva ainoastaan, jos siitä ollaan valmiita pitämään kiinni. Vaalikaudelle sovittujen menolisäysten kokonaissummasta on kehysseleonteossa käytetty melkein 90 prosenttia.

Jäljelle jäävät 120 miljoonaa on varattu myöhemmin ilmeneviin välttämättömiin menoihin. Jo nyt onkin selvä, että menokehyksissä osoitetut määrärahat eivät missään tapauksessa tule riittämään kaikkien hallitusohjelmassa annettujen lupauksen toteuttamiseen. Eduskunnan olisi tarpeen tässä vaiheessa tietää, kumpi näistä hal-

lituksen sopimuksista on ensisijainen ja kumpaa niistä hallitus on sitoutunut noudattamaan: hallitusohjelmaa vai kehyspäättöstä. Esimerkiksi kulttuurin osalta riittämätön määrärahataso johtaa kestävämpään tilanteeseen. Hallitusohjelmassa olevia tai jo päätettyjä uusia hankkeita ei voida toteuttaa uusittujen menokehysten puitteissa. Kulttuurin menokehys ei ole hallitusohjelman linjausten mukainen.

Määrärahakehysten ulkopuolelle jää runsas määrä sellaisia menoja, joiden mitoituksen annetaan vaihdella suhdannekehityksen mukana. Näitä menoja on vuonna 2004 arvioitu olevan yhteensä 9 488 miljoonaa euroa eli yli neljäsosa valtion määrärahoista. Menokehysten ulkopuolelle jätettyjen menojen osuus kokonaismäärärahoista on niin suuri, että talouskehityksen heilahteluilla on oleellinen merkitys valtiontalouden tasapainolle ja siten velkaantumisen asteelle. Maailmantalouden hitaan kasvun kauden jatkuminen voi aiheuttaa alijäämän nousumisen yli 2,75 prosenttiin bruttokansantuotteesta, mikä tarkoittaa kehysseleonteon mukaan menojen leikkaamisen aloittamista.

Hallituksen on muistettava myös, että sama menosääntö toimii niin heikon kuin hyvänkin talouskehityksen aikana. Työttömyyden vähentyessä tai valtionvelan korkojen pienentyessä vapautuvia resursseja ei voida ohjata hallinnonalojen tarpeisiin. Hyvänä aikana hallituksen on oltava valmis lyhentämään valtion velkaa. Nähtäväksi jää, miten toimivaksi kehysmenettelyn uudistaminen ja uudentyyppinen menosääntö osoittautuvat käytännössä.

Hallituksen kehysseleonteon mukaan valtiontalous jää hallitusohjelman tasapainotavoitteen ta huolimatta alijäämäiseksi koko vaalikauden ajaksi. Kuitenkin jo vuoden 2002 budjetin yhteydessä arvioitiin, että julkisen talouden menopaineet huomioden valtiontalouden ylijäämän pitäisi vuosittain olla 1½—2 prosenttia bruttokansantuotteesta kuluvan vuosikymmenen aikana. Näin ollen hallituksen pitäisi taloustilantees-

ta huolimatta pyrkiä valtiontalouden kääntämiseen ylijäämäiseksi kuluvan hallituskauden aikana.

Hallituksen menokuri on aivan oikein linjattu tiukaksi, mutta se ei yksin riitä valtiontalouden tasapainon toteutumiseen ja väestön ikääntymiseen varautumiseen. Tarvitaan sellaisia toimenpiteitä, joilla on todellista vaikutusta työllisyyteen ja julkistalouden tehokkuuteen. Ainoastaan tätä kautta voidaan luoda todellista liikkumavaraa valtiontalouteen ja mahdollisuuksia uusiin lisäresursointeihin ja menopainotuksiin.

Hallitus pyrkii työttömyyden nujertamiseen lähinnä aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin. Aktiivisella työvoimapolitiikalla on oma tärkeä roolinsa työkyvyn ja ammattitaidon palauttajana ja ylläpitäjänä. Uusia työpaikkoja ei aktiivitoimenpiteillä luoda.

Työllisyyden nosto edellyttää rohkeita rakenteellisia uudistuksia. Verotusta ja sosiaaliturvaa on yhteensovitettava niin, että työnteko on yksilölle aina myös rahallisesti kannattavampaa kuin työttömyys. Työuria on pidennettävä. Tähän päästään lyhentämällä opiskeluaikoja ja toteuttamalla toimenpiteitä, joilla eläkkeelle siirtymistä voidaan myöhentää. Tarvitaan myös jaksamista ja työhyvinvointia edistäviä toimia.

Työn tekemisen lisäksi työn teettämisen kannattavuudesta on huolehdittava. Hallituksen linjaama matalapalkka-alojen työnantajamaksujen alentaminen on toteutettava pikaisesti. Rahoitus tätä varten on osoitettava erikseen, ei muiden työnantajien sivukuluja korottamalla.

Pääoma- ja yritysverotuksen tulevaisuus luo merkittävää epävarmuutta yrittäjien toimintaympäristöön ja häiritsee kaikkea taloudellista toimintaa. On yhä epäselvää, onko hallitus joka tapauksessa luopumassa yhtiöverotuksen hyvitysjärjestelmästä vai ainoastaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen sitä vaatiessa. Mikäli järjestelmästä ollaan joka tapauksessa luopumassa, ratkaisut uuden osinkoverojärjestelmän muodosta ja voimaantulosta olisi pitänyt tehdä viimeistään menokehysten uudistamisen yhteydessä. Epätietoisuutta jatkamalla hallitus kannustaa yrityksiä purkamaan taseitaan ja siten heikentämään niitä puskureita, joita yritykset ovat kerän-

neet omaksi ja työntekijöidensä suojaksi huonojen aikojen varalle.

Tehtävien veroratkaisujen lisäksi hallituksen yrittäjyysohjelma on tärkeässä roolissa suomalaisen yrittäjyyden tulevaisuuden kannalta. Poliittikaohjelmaan on kirjattu useita äärimmäisen tärkeitä toimenpiteitä. Poliittikaohjelma toteutetaan selonteon mukaan kehysten puitteissa ja rahoituksen yksityiskohdista päätetään vuoden 2004 budjetin yhteydessä. Kokoomuksen kanta on, että yrittäjyysohjelman toimenpiteille on osoitettava selkeästi omat lisäresurssit.

Työllisyyskehityksen lisäksi hallituksen on vastattava hyvinvointiyhteiskunnan kilpailukyvyn ja sosiaalisen sekä taloudellisen kestävyuden aiheuttamiin haasteisiin. Kehysselonteon taustamuistiossa todetaan aivan oikein, ettei pelkkä resurssien määrän säätely riitä ratkaisemaan palvelutuotannon ongelmia. Selkeäksi tavoitteeksi on asetettava joustava ja monipuolinen palvelujärjestelmä, jossa asiakkaiden valinnanmahdollisuudet merkittävästi lisääntyvät.

Palvelurakenteita on kehitettävä hyödyntämällä kuntien välistä ja seudullista yhteistyötä, uutta tieto- ja kommunikaatioteknologiaa sekä yksityistä palvelusektoria. Tilaja-tuottajamallin käyttöä on lisättävä ja laskentajärjestelmiä vaihtoehtoisten kustannusten vertailemiseksi on kehitettävä. Kilpailumenettelyn kehittämiseksi pitäisi maahamme luoda yhtenäiset kilpailuttamisen ohjeet ja menettelytapasuositukset. Tavoitteena on lisätä osaamista oikean hinta-laatusuhteen arvioinnissa. Etenkin sosiaali- ja terveydenhuollossa on tilaa merkittäväälle naisyrittäjyyden kasvulle. Hallituksen tavoitetaso hoidon- ja hoiva-alan yrittäjyyden edistämiseksi on liian matala.

Parannuksia hyvinvointipalvelujen järjestämistapoihin voidaan hakea ns. peruspalvelubudjetin toteuttamisen yhteydessä. Kehyksiin sisältyvät 550 miljoonan euron lisäys valtionosuuksiin, tuloveromenetysten kompensointi sekä 75-prosenttisesti toteutettava indeksitarkistus, jotka parantavat kunnille annettujen tehtävien ja veloitteiden rahoituksen tasapainoa. Tästä huolimatta kuntatalouden lasketaan olevan koko kehyskauden ajan alijäämäinen.

Kokonaisuudessaan peruspalvelubudjetin menettely ei saa johtaa pelkästään siihen, että valtionosuudet jaetaan uudelleen kuntaryhmien kesken. Kuntien mahdollisuuksia lakisääteisten velvoitteidensa hoitamisessa on tarkasteltava kuntakohtaisesti. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta ei pidä poistaa.

Kokonaisuudessaan Helsingin seudun nykytilanteesta on aihetta olla huolissaan, sillä pääkaupunkiseutu on koko maan veturi. Helsingin seudun työllisyyskehitys on vahvasti heikentynyt, mikä heijastuu koko maahan. Koko maan talouden elpymiseksi tarvitaan myös aktiivista suurkaupunkipolitiikkaa.

Hallitusohjelmassa on sitouduttu valtion tiede- ja teknologianeuvoston linjauksiin tutkimus- ja kehitysrahoituksen lisäämiseksi, mutta neuvoston suosituksen toteutumisaste jää 82 prosenttiin. Panostukset t&k-toimintaan ovat välttämättömiä talouskasvun, työllisyyden ja hyvinvoinnin luomisessa. Julkisella panostuksella on todettu olevan myös selkeä vaikutus yksityisen sektorin t&k-panostusten määrään. Mahdollisuudet tiede- ja teknologianeuvoston suositusten täysimääräiseen toteuttamiseen on selvitettävä.

Liikenneverkkojen ylläpitäminen ja jatkuva kehittäminen on elinkeinoelämän toiminnan ja alueiden elinvoimaisuuden edellytys. Liikenneinfrastruktuurin kunnossapito ja kehittäminen tapahtuu kuluvalle vaalikaudella kehysten puitteissa, eli lisävoimavaroja ei tähän tarkoitukseen ole menokehyksissä osoitettu. Tämä tarkoittaa perustienpidon ja radanpidon määrärahojen merkittävää vähentymistä ja siten tiestön sekä ratojen kunnon heikkenemistä. Myöskään uusien kehittämishankkeiden aloittamiseen ei löydy määrärahoja. Tältäkin osin menokehyks on selvästi alimitoitettu suhteessa hallitusohjelman kirjauksiin.

Kehysselontekoon sisältyy linjaus osakkeiden myyntitulojen osoittamisesta edellä mainit-

tuihin tarkoituksiin 10 prosentin osuudella myyntitulojen ylittäessä 500 miljoonaa euroa. Tätä kautta syntyvä liikkumavara on todennäköisesti riittämätön tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä infrastruktuurin kehittämistarpeiden kattamiseen.

Hallitusohjelma tarvitsee tuekseen vaikeita ratkaisuja: työllisyyttä ja yrittäjyyttä on edistettävä sekä julkisen palvelutuotannon rakenteita uudistettava. Kehysselonteossa onkin epämääräisesti viitattu sellaisiin työllisyysastetta ja julkisen talouden tehokkuutta nostaviin uusiin toimiin, joita ei varsinaisesta hallitusohjelmasta löydy. Viimeistään jo tässä vaiheessa uudella hallituksella tulisi olla esittää eduskunnalle ne varsinaiset keinot, joilla se aikoo hallitusohjelman mukana eduskunnassa hyväksytyihin tavoitteisiinsa päästä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi

Vastalauseen lausumaehdotukset:

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee välittömästi päätökset verotuksen kehittämisestä syntyneen epävarmuuden poistamiseksi.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin rakenteellisiin toimenpiteisiin työllisyyden edistämiseksi.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin hyvinvointipalvelujen uudistamiseksi niin, että tavoitteena on joustavampi, monipuolisempi sekä asiakkaille merkittävästi enemmän valinnanvapautta tarjoava palvelujärjestelmä.*

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2003

Jyri Häkämies /kok
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok

Kimmo Sasi /kok
Irja Tulonen /kok

VASTALAUSE 3

Perustelut

1. Talouskehitys ja finanssipolitiikka

Vihreän eduskuntaryhmän tavoitteena on ekologisesti kestävä ja taloudellisesti sekä sosiaalisesti oikeudenmukainen maailma. Ihmisen toiminta on sovittava luonnon kestokykyyn. Hyvinvoinnin turvaaminen tulevillekin sukupolville onnistuu vain tavoittelemalla määrällisen kasvun sijasta laadullista kasvua, kukoistavia palveluita sekä kestäviä tuotteita. Inhimillisen pääoman kartuttaminen on tärkeämpää kuin tavaroiden määrän kasvu. Tätä on tuettava suuntaamalla verotusta työn tekemisestä ja teettämisestä raaka-aineiden ja energian kulutukseen ja luonnon kuormittamiseen.

Kaikille on annettava mahdollisuus kohtuulliseen toimeentuloon ja hyvään elämään asuinpaikasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä laadukas peruskoulutus on taattava kaikkialla Suomessa.

Suomessa on noin 200 000 pitkäaikaistyötöntä. Työttömyys maksaa yhtä paljon kuin maksaisi sadantuhannen henkilön palkkaaminen kunnallisiin töihin. Samaan aikaan kouluissa on suuret opetusryhmät, sairaaloissa ja vanhainkodeissa ei ole tarpeeksi hoitajia eikä koululaisten iltapäivähoitoa saada järjestetyksi. Hyvässä yhteiskunnassa on sijaa ja tehtävää erilaisille ihmisille — myös niille, jotka eivät työelämän kiristyneitä vaatimuksia täytä. Jokaisella on oikeus kantaa oma kortensa yhteiseen kekkoon, oli se sitten isompi tai pienempi. Matalatuottoista työtä ei pidä verottaa hengiltä.

Emme kuitenkaan halua Suomeen myöskään työtätekevien köyhien joukkoa. Jokaisella on oikeus kunnolliseen ansiotasoon, työtä tehden vähän parempaan kuin työtä tekemättä. Jos omat ansiotulot eivät riitä kunnolliseen elämään, on oltava mahdollisuus yhdistää ansiotulonsa ja yhteiskunnan tuki. Perustulo tai negatiivinen tulovero tarjoavat tehokkaan keinon tukea pieni-

tuloisia siten, että into työn tekemiseen säilyy ja pienemmilläkin ansiotuloilla voi elää.

Vain palvelut voivat työllistää lisää ihmisiä. Teollisuus automatisoi nopeammin kuin lisää tuotantoaan, joten siitä ei ole lisätyöllistäjäksi. Tilastoissa näkyvät uudet teollisuuden työpaikat eivät työllistä tehdassalien duunareita, vaan toimistopöydän äärellä työskenteleviä suunnittelijoita, markkinoijia ja muuta hyvin koulutettua valkokaulusväkeä. Palvelualat voivat työllistää paremmin ihmisiä, jotka eivät ole erikoistuneet teollisuuden huippuammatteluihin, sekä tuoda vakautta paikallistalouteen. Hyvät palvelut tuovat paikkakunnalle muitakin työpaikkoja, sillä yritysten avainhenkilöt arvostavat hyvää elinympäristöä ja hyvää palvelutasoa.

2. Vaalikauden kehys

Vihreä eduskuntaryhmä pitää hyvänä hallituksen linjausta siitä, että tietyt menot, joiden mitoituksen on tarkoituksenmukaista antaa vaihdella suhdannekehityksen tai niihin kiinteästi liittyvien tulojen myötä tai joiden sitominen koko vaalikaudeksi ei ole perusteltua, on jätetty kehysten ulkopuolelle. Hallitus on ohjelmassaan esittänyt useita hyviä painotuksia, jotka eivät mielestämme kuitenkaan näy kehyspäätöksessä riittävässä määrin.

Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että vaalikauden kehyspäätöstä muutettaisiin seuraavasti (taulukko ja tarkemmat perustelut myöhemmin tekstissä):

- Ulkoasiainministeriön kehukseen lisätään vuodelle 2004 59 miljoonaa euroa, vuodelle 2005 42 miljoonaa euroa, vuodelle 2006 13 miljoonaa euroa ja vuodelle 2007 27 miljoonaa euroa.
- Sisäasiainministeriön kehukseen lisätään 50 miljoonaa euroa vuosittain.
- Puolustusministeriön kehuksesta vähennetään 59 miljoonaa euroa vuosina 2004—

- 2005 ja 58 miljoonaa euroa vuosina 2006—2007.
- Opetusministeriön kehykseen lisätään 47 miljoonaa euroa vuonna 2004, 52 miljoonaa euroa vuonna 2005, 58 miljoonaa euroa vuonna 2006 ja 63 miljoonaa euroa vuonna 2007.
  - Liikenne- ja viestintäministeriön kehykseen lisätään vuosittain 25 miljoonaa euroa.
  - Sosiaali- ja terveysministeriön kehykseen lisätään vuosittain 135 miljoonaa euroa.
  - Ympäristöministeriön kehykseen lisätään 13 miljoonaa euroa vuosina 2004—2005 ja 12 miljoonaa euroa vuosina 2006—2007.

Edellä mainitut lisäykset, yhteensä 1 017 miljoonaa euroa vaalikauden aikana, voidaan rahoittaa pienentämällä suunniteltuja veronalennuksia ja korottamalla energia- ja ympäristöveroja sekä tehostamalla harmaan talouden torjuntaa. Myös työllisyyden paranemisella on myönteinen vaikutuksensa verokertymään. Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että tuloarvioissa huomioitaisiin työllisyyden paranemisesta ja harmaan talouden torjunnasta aiheutuvana lisäyksenä sekä energia- ja ympäristöverojen korotuksesta ja suunniteltua pienemmistä veronalennuksista aiheutuvana lisäyksenä yhteensä noin 1 600 miljoonaa euroa.

3. Tuloarviot ja budjettitalouden tasapaino

Hallituksen lähtökohtana on hallitusohjelmassa todettu veronkevennysten mitoitus. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä enemmistä veronkevennyksistä tulisi luopua tai toteuttaa ne Vihreän verouudistuksen mukaisesti siten, että energia- ja ympäristöverotusta korotettaisiin ja näin saatu liikkumavara käytettäisiin työhön kohdistuvan veron alentamiseen ja palveluiden turvaamiseen.

EU:n laajenemisesta aiheutuu lisämenoja sekä suoraan että välillisesti. Viron EU-jäsenyys luo paineita alkoholi- ja tupakkaveron alentamiseen. Emme sinänsä kannata alkoholi- tai tupakkaveron alentamista, mutta ymmärrämme, että Viron EU-jäsenyys vaatii reagointia

näissä asioissa, erityisesti alkoholiveron puolella.

Suomen vero- ja sosiaalipoliittinen lainsäädäntö syrjii palvelualoja. Monissa muissa maissa esimerkiksi ravintolat maksavat alempaa arvonlisäveroa. Palvelualat maksavat käyttämästään energiasta enemmän kuin perinteinen teollisuus ja joutuvat myös kantamaan suurimman vastuun vanhemmuuden kustannuksista. Palveluiden arvonlisäverotusta on kevennettävä, ja kotityön verovähennysoikeutta tulee edelleen lisätä nostamalla vähennyksen euromääräistä ylärajaa. Hallituksen esittämä arvonlisäveron alarajan muuttaminen liukuvaksi helpottaa osittain palvelualojen tilannetta, mutta työpaikkojen luomiseksi tarvitaan myös muita toimenpiteitä.

4. Määrärahojen kohdentaminen ja muut toimintapoliittiset kannanotot

Kehitysyhteistyö

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen kehitysyhteistyömäärärahat on nostettava YK:ssa luvattuun 0,7 prosenttiin kansantuotteesta vuoteen 2010 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää huomattavasti ripeämpää korotustahtia kuin hallituksen esittämä. Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että kehitysyhteistyömäärärahoja korotetaan vaalikauden aikana vuosittain 75 miljoonaa euroa.

Perhepolitiikka

Taloutta on viime vuodet tehostettu hampaat irtovessa. Nyt olisi jo aika hellittää työtahtia, lyhentää työaika ja antaa enemmän aikaa toisillemme ja itsellemme. Työajan lyhentäminen voitaisiin aluksi suunnata lapsiperheisiin. Tämä edellyttää kahta asiaa: työajan lyhentäminen on tehtävä perheille taloudellisesti mahdolliseksi, ja lyhyemmän työajan valinta on tehtävä subjektiiviseksi oikeudeksi.

Hallitusohjelmassa alle 10-vuotiaiden lasten vanhempien mahdollisuus lyhennettyyn työaikaan on nostettu esiin, mutta kehyspäätöksessä tätä linjausta ei ole huomioitu mitenkään. Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että alle 10-vuotiaiden lasten vanhemmille maksettaisiin hoito-

rahaa, jos he tekevät osa-aikatyötä, riippumatta siitä, ovatko vanhemmat tätä ennen tehneet kokopäivätyötä vai eivät. Tätä tarkoitusta varten varataan kehykseen sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan 50 miljoonan euron lisäys vuosittain.

1990-luvulla suomalaisista taloudellisesti huonoimmin menestyivät yksinhuoltajat ja perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Suomessa perheet ovat köyhimpiä juuri silloin, kun lapset ovat pieniä. Pienten lasten isät tekevät eniten ylitöitä. Nuoret naiset taas on usein pakotettu pätkätoiden epävarmaan maailmaan.

Lapsiperheiden suhteellinen köyhyys on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Nyt joka kymmenes lapsi elää köyhäksi luokitellussa perheessä. Köyhyysongelma koskee nimenomaan perheitä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että lapsilisien korotus kohdistetaan näihin perheisiin. Hallituksen esittämä lapsilisien korotusmalli ei helpota köyhien lapsiperheiden asemaa juuri lainkaan. Myös kotihoidon tukea on samalla nostettava.

Vihreät kannattavat pienimmän äitiyspäivärahan nostamista työttömyysturvan peruspäivärahan tasolle. Äitiyspäivärahan ja opintotuen yhteensovitus on parannettava, jotta perheen perustamista ei tarvitsisi taloudellisista syistä lykätä opintojen päättymisen jälkeiseen aikaan. Äiti ei myöskään saisi pudota vähimmäispäivärahalta, jos lapsia syntyy peräkkäin kaksi niin, ettei synnytysten välissä ehdi takaisin töihin.

Vihreät esittävät yllämainittujen perhepoliittisten toimien rahoittamiseksi kehykseen 200 miljoonan euron lisäystä vuoden 2007 tasolla. Hallitus on jo varannut lapsilisien korotuksiin, kotihoidon tuen korottamiseen ja sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahojen korottamiseen 160 miljoonaa euroa vuoden 2007 tasolla, vihreiden esitys tarkoittaisi 50 miljoonan euron vuotuista korotusta hallituksen esitykseen.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Terveystuottoon tarvitaan vaalikauden aikana kunnilta ja valtiolta noin 700 miljoonaa euroa lisää rahaa. Väestö ikääntyy ja tarvitsee enemmän terveyspalveluja, hoitojonojen purka-

minen vaatii rahaa, ja henkilökunnan paikoin kohtuuttomia työpaineita on helpotettava. Jotta lisäraha toisi parempaa hoitoa, on toteutettava kansallisessa terveysohjelmassa esitetyt järkeistämistoimet. Erityisen tärkeää on turvata terveyskeskusten kunnollinen toiminta. Pienten kuntien kannattaa perustaa yhteisiä terveyskeskuksia, sillä liian pieniin terveyskeskuksiin on vaikea saada lääkäreitä, koska työ niissä sitoo liiaksi. Kunnallisessa terveydenhuollossa on lisättävä valinnan vapautta muun muassa sallimalla potilaiden valita omalääkäriinsä.

Terveystuottoa uhkaa hoitajapula muutama vuoden sisällä. Alalle on koulutettava runsaasti lisää väkeä eläkkeelle siirtyvien tilalle sekä vastaamaan vanhusten määrän kasvusta johtuvasta hoidon tarpeen lisääntymisestä. Jotta nuoria saadaan hakeutumaan hoitoalalle, on alan houkuttelevuudesta pidettävä huolta. Perusteen pätkätoiden teettäminen on huonoa mainosta hoitoalalle.

Vaikeavammaisten oikeus henkilökohtaiseen avustajaan on taattava ja siirrettävä kustannukset kunnilta Kelalle. Kehitysvammaisten pitää voida asua kodinomaisesti niin, että he saavat tarvitsemansa palvelut. Omaishoitajien asemaa on parannettava.

Hallitus on varannut valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluviin sosiaali- ja terveyspalveluihin 190 miljoonaa euroa vuositasolla. Vihreät esittävät, että näihin tarkoituksiin varattaisiin 225 miljoonaa euroa. Näin voitaisiin turvata kansallisen terveysohjelman toteutuminen, parantaa vammaispalveluja ja vähentää pätkätoiden teettämistä kuntasektorilla.

Koulutus ja kulttuuri

Suomalaisten menestys perustuu tulevaisuudessakin laadukkaaseen koulutukseen ja tutkimukseen. Kenenkään opinnot eivät saa kaatua luku-kausimaksuihin tai vähävaraisuuteen. Kaikilla maan lapsilla ja nuorilla on oltava tasa-arvoiset mahdollisuudet saada oppia ja sivistystä ja niin halutessaan kouluttaa itseään korkeimpaan akateemiseen oppiarvoon saakka riippumatta asuinpaikasta ja kotitaustasta.

Itseen kunnioitava kansa arvostaa kansallista kulttuuria. Sivistynyt yhteiskunta takaa kattavat kulttuuripalvelut. Kattava lukutaito ja sananvapaus ovat demokratian peruskiviä. Ihmisille on taattava mahdollisuus osallistua tietoyhteiskuntaan iästä, sukupuolesta ja koulutustasosta riippumatta. Tarvitaan kriittisen media-lukutaidon ja median moniäänisyyden tukemista. Valtakunnallisesti kattava ja edullinen taiteen perusopetus uusintaa kulttuurista pääomaa sukupolvelta toiselle. Kansalaisopistojen aseman säilyttäminen kulttuurin ja harrastusten peruspalveluna ja lähioppimisympäristönä niin kaupungeissa kuin maaseudullakin on tärkeää.

Maksuton kirjastoverkko on suomalaisten yllpeyden aihe. Tällaista järjestelmää ei pidetä yllä ja kehitetä ilman, että siihen varataan riittävästi rahaa. Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että kirjastojen rahoitus turvataan siten, että opetusministeriön kehukseen lisätään kirjastojen käyttömenoja varten 10 miljoonaa euroa vuonna 2004, 15 miljoonaa vuonna 2005, 20 miljoonaa vuonna 2006 ja 25 miljoonaa vuonna 2007.

Hallitus on osoittanut koulutukseen, tieteseen ja kulttuuriin yhteensä 250 miljoonan euron kehyslisäyksen. Vihreät esittävät, että tämä määräraha kohdennetaan kulttuurin rahoitukseen, perus- ja ammattikoulutuksen laadun kohentamiseen sekä korkeakoulujen perusopetuksen laadun takaamiseen. Lisäksi vihreä eduskuntaryhmä esittää, että opiskelijoiden opintososiaalisten etujen parantamiseen kohdennetaan 37,5 miljoonan euron vuotuinen lisäys siten, että lisäys vuoden 2007 tasolla vuoteen 2003 verrattuna on yhteensä 150 miljoonaa euroa.

Kuntien asema

Kuntien todellinen taloustilanne ei vastaa valtiovarainministeriön ennusteita. Monissa kunnissa verokertymä on jäänyt arvioitua pienemmäksi, ja kuntien taloustilanne on heikko. Eri kunnissa tilanne näkyy eri tavoin. Esimerkiksi Helsingin palvelutuotanto on joutunut mittaviin vaikeuksiin tehtyjen yhteisöveroleikkausten jälkeen.

Pääministeri Jätteenmäki puolusti ennen maaliskuussa 2003 pidettyjä eduskuntavaaleja useaan otteeseen Helsingin asemaa. Hän muun

muassa totesi Helsingin Sanomissa 12. maaliskuuta: "Helsingin pitää saada suurempi osa yhteisöverotuotosta, jotta se pystyy tuottamaan parempia palveluja". Hallitusohjelmasta ei kuitenkaan löydy tavoitetta kuntien yhteisövero-osuuden nostamisesta tai siitä, että Helsingin ja muiden suurten kaupunkien asemaa pyrittäisiin jollain muulla tavalla parantamaan.

Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ja verotulojen tasausjärjestelmä eivät pysty vastaamaan kunnallisista erityispiirteistä aiheutuviin ongelmiin sen paremmin muuttotappioalueilla kuin ns. urbaaneilla alueilla, eli kasvukeskuksissa ja niiden ympärille syntyvillä alueilla. Hallituksen tehtävä on osaltaan turvata kuntien talouden vakaus ja rahoituksen riittävyys siten, että palvelut voidaan turvata.

Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että sisäasiainministeriön kehukseen lisätään vuosittain 50 miljoonaa euroa käytettäväksi valtionosuusjärjestelmän laskentaperusteiden rakenteen muuttamiseen siten, että ne entistä paremmin ottavat huomioon Helsingin ja muiden ns. urbaani-alueiden erityispiirteistä aiheutuvat ongelmat.

Ympäristö ja liikenne

Maatalouden, kalankasvatuksen, asutuksen ja liikenteen päästöjä Itämereen pitää vähentää. Rehevöityminen ja erilaiset myrkyt ovat heikentäneet vesiluonnon tilaa ja mahdollisuuksiamme nauttia Itämerestä. Raide- ja joukkoliikenteeseen panostaminen vähentää liikenteestä aiheutuvia vesiluonnolle haitallisia päästöjä. Reippaita päätöksiä tarvitaan pian, sillä menneiden laiminlyöntien vaikutus tuntuu joka tapauksessa vielä kauan.

Suomen luonnon lajeista joka kymmenes on uhanalainen. Melkein puolet niistä elää metsissä. Suomi vastaa omien metsiensä monimuotoisuudesta, myös talousmetsien hoito on saatava kestäväälle pohjalle. Ympäristönsuojelu on usein leimattu työllisyyden ja elinkeinotoiminnan vastaiseksi. Vuonna 2002 luontomatkailu työllisti Suomessa jo yli 30 000 ihmistä. Luku voidaan viisaalla politiikalla jopa kaksinkertaistaa vuoteen 2010 mennessä.

Vihreä eduskuntaryhmä esittää, että ympäristöministeriön hallinnonalan kehukseen lisättäisiin 12,5 miljoonaa euroa vuosittain siten, että lisäys vuoden 2007 tasolla olisi 50 miljoonaa euroa, käytettäväksi luonnonsuojelualueisiin ja ve-

sien suojeluun. Lisäksi esitämme, että liikenne- ja viestintäministeriön kehukseen lisätään vuosittain 25 miljoonaa euroa käytettäväksi radanpitoon ja joukkoliikenteen tukemiseen.

Hallinnonala	2004	2005	2006	2007
23. Valtioneuvoston kanslia	45	45	51	42
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	—	—	—	—
24. Ulkoasiainministeriö	816	846	877	952
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	—	—	—	—
25. Oikeusministeriö	668	658	677	670
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	—	—	—	—
26. Sisäasiainministeriö	1 366	1 387	1 369	1 377
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	137	126	125	113
27. Puolustusministeriö	2 010	2 077	2 083	2 086
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	—	—	—	—
28. Valtiovarainministeriö	5 441	5 682	5 725	5 803
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	6	6	6	6
29. Opetusministeriö	5 754	5 815	5 866	5 909
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	377	382	387	393
30. Maa- ja metsätalousministeriö	1 798	1 804	1 804	1 757
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	857	878	901	893
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	1 788	1 599	1 501	1 436
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	1	1	1	1
32. Kauppa- ja teollisuusministeriö	911	944	945	953
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	71	74	71	71
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	6 115	6 154	6 339	6 404
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	3 306	3 391	3 364	3 354
34. Työministeriö	1 124	1 084	1 060	1 052
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	1 176	1 137	1 112	1 074
35. Ympäristöministeriö	256	248	248	236
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	431	421	414	410
36. Valtionvelan korot	—	—	—	—
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	3 127	3 068	3 076	3 088
Vaalikauden kehys	28 212	28 463	28 665	28 798
- josta jakamaton varaus	120	120	120	120
Arvio kehuksen ulkopuolisista menoista	9 489	9 484	9 457	9 402
Määrärahat yhteensä	37 701	37 947	38 122	38 200

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa kuntien mahdollisuudet tarjota laadukkaat peruspalvelut ja että hallitus huolehtii siitä, että se pystyy määrärahojen puolesta toteuttamaan ohjel-*

maansa kirjatut tavoitteet, muun muassa kehitysyhteistyön ja kulttuuripolitiikan osalta.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa veropolitiikkaa, jolla voidaan alentaa rakenteellista työttömyyttä ja joka on sosiaalisesti oikeudenmukaista eikä vaaranna julkisen talouden kestävyyttä.*

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2003

Anni Sinnemäki /vihr